

„jugii nec conjux infidelis obesse potest; sed potius fidelis prodest infideli, ut Apostolus (I. Corinth. VII.) docet. Ex his ostenditur quod conjuges qui causa prolis tantum conveniunt, vel qui exigentibus debitorum reddunt, defendit a peccato sanctitas conjugii, bonumque nuptiale. Si enim absque peccato non posset fieri concubitus conjugalis, non præcepisset Dominus post diluvium eos copulari: dicens (Gen. IX. 7.) „Crescite, & multiplicamini: cum jam sine carnali concupiscentia non possit commisceri.

Quod non omnis delectatio carnis peccatum est.

SED forte aliquis dicet, omnem carnis concupiscentiam, & delectationem quæ est in coitu, malum esse, & peccatum: quia ex peccato est, & inordinata. Et nos dicimus illam concupiscentiam semper malam esse, quia fæda est, & poena peccati, sed non semper peccatum est. Sæpe enim delectatur vir sanctus secundum carnem in aliqua re, ut requiescendo post laborem, edendo post esuriam; nec tamen talis delectatio est peccatum, nisi sit immoderata. Sic & delectatio quæ fit in coitu conjugali, cui adsunt illa tria bona, a peccato defenditur. Videtur tamen beatus Gregorius aliter sentire (Lib. XII. Epist. indict. VII. epist. XXXI.) scilicet quod sine peccato non possit fieri carnalis commixtio, dicens: „Vir cum propria conjugæ dormiens, nisi lotus aqua Ecclesiam intrare non debet. Quamvis diversæ hominum nationes de hac re diversa sentiant, & alia custodire videantur; Romanorum tamen semper ab antiquioribus usus fuit, post admixtionem propriæ conjugis & lavari purificationem querere, & ab ingressu Ecclesiæ paululum temperare. Nec hoc dicentes, culpam deputamus esse conjugium; sed quia ipsa illicita admixtio conjugis sine voluptate carnis fieri non potest, a sacri loci ingressu abstinendum est, quia voluptas illa sine culpa nullatenus esse potest.

Determinat auctoritatem.

HOC autem ne prædictis obviet, intelligendum est in illis qui (16) non gratia prolis conveniunt, quorum voluptas non est sine peccato, & vix aliqui reperiri possunt adhuc amplexus carnales experientes, qui non interdum conveniant præter intentionem procreandæ prolis. Hoc autem quoties fit, ab ingressu Ecclesiæ abstinendum est. Et quod ita intelligendum sit, Gregorius consequenter ostendit. „Si quis vero in sua conjugæ non cupidine voluptatis raptus, sed tantum creandorum liberorum gratia utitur; iste profecto sive de ingressu Ecclesiæ, sive de sumendo corporis dominici mysterio, suo est iudicio relinquendus: quia prohiberi a nobis non debet accipere qui in igne positus nescit ardere. Cum vero non amor procreandæ sobolis, sed voluptas dominatur in opere commixtionis, habeant conjuges etiam de commixtione sua quod desinant. Tunc autem vir qui post admixtionem conjugis lotus aqua fuerit, etiam sacram communionem valeat accipere, cum ei secundum præfinitam sententiam Ecclesiam etiam licuerit intrare.

DIVISIO TEXTUS.

POSTquam determinavit Magister de causis quibus constituitur matrimonium ipsum, hic determinat de causis honestatis ipsius, scilicet de bonis conjugii, quibus actus matrimonii honestatur: & dividitur in partes duas. In prima determinat de bonis matrimonii quantum ad matrimonium, secundum quod nunc agitur. In secunda ostendit quomodo hujusmodi bona erant in matrimonio antiquorum patrum, xxxiii. dist. ibi: *Queritur hic de antiquis patribus &c.* Prima in duas. In prima determinat de bonis conjugii, quibus matrimonii actus excusatur. In secunda determinat de actu matrimonii, qui per bona prædicta excusatur, secundum quod insuper habet rationem debiti, xxxiii. dist. ibi: *Sciendum est etiam, quia cum in omnibus aliis vir præsit mulieri.... in solvendo tamen carnis debito pares sunt.* Prima in duas. In prima determinat de bonis conjugii, quomodo in matrimonio inveniuntur. In secunda ostendit quando per ea actus conjugalis excusatur, ibi: *Cum hæc ergo tria bona in aliquo conjugio simul concurrunt, ad excusationem coitus carnalis valent.* Prima in duas. In prima ostendit quæ sint tria bona conjugii. In secunda qualiter se habeant ad matrimonium, ibi: *Et est sciendum, ab aliquibus contrahi conjugium, ubi hæc tria bona non comitantur.* Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quod unum prædictorum bonorum in quolibet matrimonio inveniuntur, scilicet sacramentum; quamvis non alia duo, scilicet fides, & proles, quæ aliquando secundum actum matrimonio desunt. Secundo determinat de matrimonio, in quo etiam in-

(16) *Al. deest non.*

Circa primum queruntur tria. Primo. Utrum debeant esse aliqua bona ad excusandum matrimonium.

Secundo. Quæ, & quot sint.

Tertio. Qualiter ad matrimonium se habeant.

ARTICULUS I.

Utrum matrimonium debeat habere aliqua bona quibus excusetur.

1. AD primum sic proceditur. Videtur quod matrimonium non debeat habere aliqua bona quibus excusetur. Sicut enim conservatio individui, quæ fit per ea quæ ad nutritivam pertinent, est de intentione naturæ; ita conservatio speciei, quæ fit per matrimonium; & multo magis, quanto melius, & divinius est bonum specie quam bonum unius individui. Sed ad actum nutritivæ excusandum non indiget aliquibus. Ergo nec etiam ad excusandum matrimonium.

2. Præterea. Secundum Philosophum in VIII. Ethicor. (cap. XII. vel XIV.) amicitia quæ est inter virum & uxorem, est naturalis, & claudit in se honestum, utile, & delectabile. Sed illud quod de se est honestum, non indiget aliqua excusatione. Ergo nec bona excusantia debent matrimonio attribui.

3. Præterea. Matrimonium institutum est in remedium, & in officium, ut supra dist. XXIII. (quæst. II. art. 1. & 2.) dictum est. Sed secundum quod est in officium, non indiget excusatione: quia sic etiam in paradiso excusatione indigisset, quod falsum est: ibi enim fuisent nuptiæ honorabiles, & thorus immaculatus, ut Augustinus dicit (super Gen. ad litteram Lib. IX. cap. III.) Similiter nec secundum quod est in remedium, sicut nec alia sacramenta, quæ in remedium peccati instituta sunt. Ergo matrimonium hujusmodi excusantia habere non debet.

4. Præterea. Ad omnia quæ honeste fieri possunt, virtutes dirigunt. Si ergo matrimonium aliquibus bonis potest honestari, non indiget aliis honestantibus quam animi virtutibus; & sic non debet matrimonio aliqua bona assignari quibus honestetur, sicut nec aliis in quibus virtutes dirigunt.

Sed contra. Ubicumque est indulgentia, ibi est necessaria aliqua excusationis ratio. Sed matrimonium conceditur in statu infirmitatis secundum indulgentiam, ut patet I. Corinth. VII. Ergo indiget per aliqua bona excusari.

Præterea. Concubitus matrimonialis, & fornicarius sunt ejusdem speciei quantum ad speciem naturæ. Sed concubitus fornicarius est de se turpis. Ergo ad hoc quod matrimonialis non sit turpis oportet ei aliquid addi quod ad honestatem ejus pertinet, & in aliam speciem moris trahat.

SOLUTIO.

Respondeo dicendum, quod nullus sapiens debet jacturam aliquam sustinere, nisi pro aliqua recompensatione alicujus æqualis, vel melioris boni; unde electio alicujus quod aliquam jacturam habet annexam, indiget alicujus boni adjunctione per cuius recompensationem ordinetur, & honestetur. In conjunctione autem viri & mulieris rationis jactura accidit: tum quia propter vehementiam delectationis absorbetur ratio, ut non possit aliquid intelligere in ipsa, ut Philosophus dicit: tum etiam prop-

ter tribulationem carnis, quam oportet tales sustinere ex solitudine temporalium, ut patet I. Corinth. VII. & ideo electio talis conjunctionis non potest esse ordinata nisi per recompensationem aliorum ex quibus dicta conjunctio honestetur; & hæc sunt bona quæ matrimonium excusant, & honestum reddunt.

Ad primum ergo dicendum, quod in actu comestionis non est tam vehemens delectatio rationem absorbens, sicut in prædicta delectatio; tunc quia vis generativa, per quam originale traducitur, est infecta, & corrupta; nutritiva autem per quam non traducitur, est corrupta & non infecta: tum quia defectum individui quilibet magis sentit in seipso quam defectum speciei. Unde ad excitandum ad comestionem, secundum quam defectui individui subvenitur, sufficit sensus ipsius defectus; sed ad excitandum ad actum quo defectui speciei subvenitur, divina providentia delectationem apposuit in actu illo, quæ etiam alia bruta movet, in quibus non est infectio originalis peccati. Et ideo non est simile.

Ad secundum dicendum, quod ista bona quæ matrimonium honestant, sunt de ratione matrimonii: & ideo non indiget eis quasi exterioribus quibusdam ad honestandum, sed quasi causantibus in ipso honestatem quæ ei secundum se competit.

Ad tertium dicendum, quod matrimonium ex hoc ipso quod est in officium, vel remedium, habet rationem utilis, & honesti; sed utrumque horum ei competit ex hoc quod hujusmodi bona habet, quibus fit & officiosum, & remedium ad concupiscentiam adhibens.

Ad quartum dicendum, quod aliquis actus virtutis honestatur & virtute quasi principio elicivivo, & circumstantiis quasi formalibus principiis ipsius. Hoc autem modo se habent bona ad matrimonium sicut circumstantiæ ad actum virtutis, ex quibus habet quod virtutis actus esse possit.

ARTICULUS II.

Utrum sufficienter bona matrimonii assignentur in littera.

IV. cont. Gent. cap. LXXVIII. in fine.

1. AD secundum sic proceditur. Videtur quod insufficienter bona matrimonii assignentur in littera, scilicet fides, proles, & sacramentum. Quia matrimonium non solum fit in hominibus ad prolem procreandam, & nutriendam; sed ad consortium communis vitæ propter operum communicationem, ut dicitur in VIII. Ethic. (cap. XII. vel XIV.) Ergo sicut ponitur proles bonum matrimonii, ita deberet poni communicatio operum.

2. Præterea. Conjunctio Christi ad Ecclesiam, quam matrimonium significat, perficitur per charitatem. Ergo inter bona matrimonii magis deberet poni charitas quam fides.

3. Præterea. In matrimonio sicut exigitur quod neuter conjugum ad alterius thorum accedat, ita exigitur quod unus alteri debitum reddat. Sed præmium pertinet ad fidem, ut in littera dicitur. Ergo deberet etiam justitia propter redditionem debiti inter bona matrimonii computari.

4. Præterea. Sicut in matrimonio, in quantum significat conjunctionem Christi & Ecclesiæ, requiritur indivisibilitas, ita & unitas, ut sit una unius. Sed sacramentum quod inter tria bona conjugii com-

Cir-